

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 29 juli 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv (EU) 2015/2302 – Paketresor och sammanlänkade researrangemang – Artikel 12 – Rätt att säga upp ett paketreseavtal – Rätt till full återbetalning av alla betalningar som gjorts för paketresan – Oundvikliga och extraordinära omständigheter – Covid-19-pandemin – Artikel 17 – Researrangörens obestånd – Säkerhet för återbetalning av alla betalningar som gjorts – Hög konsumentskyddsnivå – Principen om likabehandling”

I de förenade målen C-771/22 och C-45/23,

angående två beslut att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, från Bezirksgericht für Handelsachen Wien (Wiens distriktsdomstol för handelsmål, Österrike) (C-771/22) och Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Nederländskspråkiga handelsdomstolen i Bryssel, Belgien) (C-45/23), av den 17 oktober 2022 respektive den 19 januari 2023 som inkom till domstolen den 19 december 2022 respektive den 31 januari 2023, i målen

Bundesarbeitskammer

mot

HDI Global SE (C-771/22),

och

A,

B,

C,

D

mot

MS Amlin Insurance SE (C-45/23),

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

* Rättegångsspråk: tyska och nederländska.

sammansatt av avdelningsordföranden A. Prechal (referent), domstolens ordförande K. Lenaerts, tillika tillförordnad ordförande på andra avdelningen, samt domarna F. Biltgen, J. Passer och M.L. Arastey Sahún,

generaladvokat: L. Medina,

justitiesekreterare: handläggaren A. Lamote,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 7 december 2023,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Bundesarbeitskammer, genom S. Schumacher, Rechtsanwalt,
- HDI Global SE, genom M.A. Gütlbauer, M. Pichlmair och S. Sighartsleitner, Rechtsanwälte,
- A, B, C och D, genom E. Loubris och J. Vanermen, advocaten,
- MS Amlin Insurance SE, genom J. Van Bellinghen, advocaat,
- Belgiens regering, genom S. Baeyens, P. Cottin och C. Pochet, samtliga i egenskap av ombud,
- Danmarks regering, genom J.F. Kronborg och C. Maertens, båda i egenskap av ombud,
- Greklands regering, genom Z. Chatzipavlou, K. Georgiadis, C. Kokkosi, K. Konsta och A. Magrippi, samtliga i egenskap av ombud,
- Europaparlamentet, genom M. Menegatti och I. Terwinghe, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska unionens råd, genom N. Brzezinski och S. Emmerechts, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom B.-R. Killmann, I. Rubene och F. van Schaik, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 7 mars 2024 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Respektive begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 17 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 2015, s. 1).
- 2 Den ena begäran har framställts i ett mål mellan Bundesarbeitskammer (federala arbetskammaren, Österrike), som övertagit en resenärs rättigheter, och HDI Global SE, försäkringsbolaget för denna resenärs researrangör (C-771/22), och den andra i ett mål mellan

fyra andra resenärer, A, B, C och D, och MS Amlin Insurance SE, som är försäkringsbolag för dessa fyra andra resenärers researrangör (C-45/23). Målen rör dessa försäkringsbolags vägran att utge återbetalning till resenärerna till följd av att researrangörerna försatts i konkurs.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 90/314/EEG

- 3 I artikel 4.6 i rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang (EGT L 158, 1990, s. 59; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 53) föreskrevs följande:

”Om konsumenten häver avtalet enligt punkt 5 eller om arrangören ställer in resepaketet före avtalat avresedatum av någon orsak som inte kan tillskrivas konsumenten skall konsumenten ha rätt att

a) antingen delta i ett annat resepaket av motsvarande eller högre kvalitet om arrangören eller återförsäljaren kan erbjuda honom ett sådant. Om det erbjudna paketet är av lägre kvalitet skall arrangören återbetala konsumenten mellanskillnaden, eller

b) så snart som möjligt få tillbaka hela det belopp han betalat enligt avtalet.

...”

- 4 I artikel 7 i direktivet föreskrevs följande:

”Den arrangör eller återförsäljare som är part i avtalet skall visa att han, i händelse av obestånd, har tillräcklig säkerhet för återbetalning av erlagda belopp och för hemtransport av konsumenten.”

Direktiv 2015/2302

- 5 Skälen 1–3, 39 och 40 i direktiv 2015/2302 har följande lydelse:

”(1) Genom [direktiv 90/314] fastställs en rad viktiga konsumenträttigheter med anknytning till paketresor, i synnerhet vad gäller informationskrav, näringsidkares ansvar i samband med en paketresas fullgörande och skydd i händelse av att en arrangör eller en återförsäljare hamnar på obestånd. Det är emellertid nödvändigt att anpassa den rättsliga ramen efter marknaden utveckling för att göra den bättre lämpad för den inre marknaden, att undanröja tvetydigheter och att täppa igen luckor i lagstiftningen.

(2) Turismen spelar en viktig roll för unionens ekonomi och paketresor, semesterpaket och paketarrangemang (nedan kallade paketresor) står för en betydande andel av resemaknaden. Resemarknaden har genomgått omfattande förändringar sedan antagandet av [direktiv 90/314]. Utöver traditionella distributionskedjor har internet blivit ett allt viktigare medium genom vilket resetjänster erbjuds eller säljs. Resetjänster kombineras inte bara i form av traditionella i förväg ordnade paketresor, utan kombineras ofta på ett

kundanpassat sätt. Många av dessa kombinationer av resetjänster ligger antingen i en rättslig gråzon eller uppenbart utanför tillämpningsområdet för [direktiv 90/314]. Syftet med detta direktiv är att anpassa skyddets omfattning för att ta hänsyn till denna utveckling, att öka öppenheten och att förbättra rättssäkerheten för resenärer och näringsidkare.

- (3) I artikel 169.1 och 169.2 a [FEUF] föreskrivs att unionen ska bidra till att uppnå en hög konsumentskyddsnivå genom åtgärder som antas enligt artikel 114 [FEUF].

...

- (39) Medlemsstaterna bör säkerställa att resenärer som köper en paketresa skyddas fullt ut i händelse av arrangörens obestånd. De medlemsstater i vilka arrangörer är etablerade bör säkerställa att dessa ställer säkerhet avseende återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning, samt, i den utsträckning en paketresa omfattar transport av passagerare, hemtransport av resenärer i händelse av arrangörens obestånd. Det bör dock vara möjligt att erbjuda resenärer en fortsättning av paketresan. Medlemsstaterna ska visserligen även fortsättningsvis kunna välja hur skyddet vid obestånd ska anordnas, men de bör säkerställa att skyddet är effektivt. Med effektivitet avses att skyddet bör göras tillgängligt så snart resetjänsterna, till följd av arrangörens likviditetsproblem, inte fullgörs, inte kommer att fullgöras eller kommer att fullgöras endast delvis eller när en tjänsteleverantör kräver att resenärerna ska betala för dem. Medlemsstaterna bör kunna kräva att arrangörer ska ge resenärerna ett intyg som dokumenterar en direkt rätt gentemot den som tillhandahåller skydd vid obestånd.

- (40) För att skyddet vid obestånd ska vara effektivt, bör det omfatta de förutsebara betalningsbelopp som berörs av arrangörens obestånd och, i tillämpliga fall, den förutsebara kostnaden för hemtransporter. Detta innebär att skyddet bör vara tillräckligt för att omfatta alla förutsebara betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning avseende paketresan under högsäsong, med beaktande av den period som förflutit från det att betalningarna mottagits till dess att resan eller semestern fullbordats samt, i tillämpliga fall, de förutsebara kostnaderna för hemtransporter. Detta kommer i allmänhet att innebära att skyddet måste omfatta en tillräckligt hög procentandel av arrangörens omsättning avseende paketresor, och får bero på faktorer som typen av paketresor som sålts, inbegripet transportmedel, resmål och eventuella juridiska restriktioner eller arrangörens åtaganden vad gäller storleken på förskottsbetalningar som denne kan godta och tidpunkten för dessa innan paketresan inleds. Eftersom skyddets nödvändiga omfattning kan beräknas på grundval av de senaste affärsuppgifterna, t.ex. den omsättning som uppnåtts under det senaste verksamhetsåret, bör arrangörerna vara skyldiga att anpassa skyddet vid obestånd i fall av ökade risker, inbegripet en betydande ökning av paketreseförsäljningen. Emellertid bör mycket osannolika risker, t.ex. risken att flera av de största arrangörerna samtidigt ska hamna på obestånd, inte behöva tas i beaktande för ett effektivt skydd vid obestånd, när detta på ett oproportionellt sätt skulle inverka på kostnaden för skyddet och därmed minska dess effektivitet. I sådana fall får återbetalningsgarantin begränsas.”

- 6 I artikel 1 i direktiv 2015/2302, med rubriken ”Syfte”, föreskrivs följande:

”Syftet med detta direktiv är att bidra till en väl fungerande inre marknad och till uppnåendet av en hög och så enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt genom att tillnärma vissa aspekter av medlemsstaternas lagar, regler och administrativa bestämmelser vad gäller avtal mellan resenärer och näringsidkare med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang.”

7 I artikel 3 i direktivet, med rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande:

”I detta direktiv gäller följande definitioner:

1. *resetjänst*:

- a) passagerartransport,
- b) inkvartering som inte utgör en integrerad del av passagerartransport och som inte är för bostadsändamål,
- c) uthyrning av bilar, andra motorfordon ...
- d) alla andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av en resetjänst i den mening som avses i leden a, b eller c.

...”

8 I artikel 5 i direktivet, med rubriken ”Förhandsinformation”, föreskrivs följande i punkt 1:

”Medlemsstaterna ska se till att arrangören och, om paketresan säljs genom en återförsäljare, också återförsäljaren, innan resenären binds av ett paketreseavtal eller motsvarande erbjudande, tillhandahåller resenären standardinformation genom de relevanta informationsformulär som anges i del A eller B i bilaga I och, om tillämpligt på paketresan, med följande information ...”

9 I artikel 11 i samma direktiv, med rubriken ”Ändring av andra villkor i paketreseavtal”, föreskrivs följande:

”...

2. Om arrangören före paketresans början är tvungen att väsentligen ändra några av de huvudsakliga egenskaperna hos de resetjänster som avses i artikel 5.1 första stycket a eller inte kan uppfylla de särskilda krav som avses i artikel 7.2 a eller föreslår att höja priset på paketet med mer än 8 % i enlighet med artikel 10.2, får resenären inom en skälig tid som anges av arrangören

- a) godta den föreslagna ändringen, eller
- b) säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift.

Om resenären säger upp paketreseavtalet får resenären godta en alternativ paketresa, som om möjligt är kvalitetsmässigt likvärdig eller bättre, om arrangören erbjuder en sådan.

...

5. Om paketreseavtalet sägs upp enligt led b i punkt 2 första stycket i den här artikeln och resenären inte godtar en annan paketresa ska arrangören, utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter senast 14 dagar efter det att avtalet sagts upp, betala tillbaka alla de betalningar som gjorts av resenären eller för dennes räkning. ...”

10 Artikel 12 i direktiv 2015/2302 har rubriken ”Uppsägning av paketreseavtalet och ångerrätt före paketresans början”. I den artikeln föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska se till att resenären får säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Om resenären säger upp paketreseavtalet enligt denna punkt kan resenären bli skyldig att betala en skälig och motiverad uppsägningsavgift till arrangören. ...

2. Utan hinder av punkt 1 ska resenären ha rätt att säga upp paketreseavtalet före paketresans början utan att betala någon uppsägningsavgift i händelse av oundvikliga eller extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet och som väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan, eller som väsentligen påverkar transporten av passagerare till resmålet. I händelse av uppsägning av paketreseavtalet enligt denna punkt ska resenären ha rätt till full återbetalning av alla betalningar som gjorts för paketresan men ska inte ha rätt till ytterligare ersättning.

3. Arrangören får säga upp paketreseavtalet och ge resenären full återbetalning av alla betalningar som har gjorts för paketresan, men ska inte vara ansvarig för ytterligare ersättning om

...

b) arrangören förhindras från att fullgöra avtalet på grund av oundvikliga eller extraordinära omständigheter och meddelar resenären om uppsägningen utan onödigt dröjsmål före paketresans början.

4. Arrangören ska tillhandahålla alla återbetalningar som krävs enligt punkterna 2 och 3, eller med avseende på punkt 1 ersätta alla betalningar som har gjorts av resenären eller för dennes räkning för paketresan med avdrag för den skäliga uppsägningsavgiften. Sådana återbetalningar ska göras till resenären utan onödigt dröjsmål och i vilket fall som helst högst 14 dagar efter det att paketreseavtalet sagts upp.

...”

11 Artikel 17 i direktivet, med rubriken ”Effektivitet och omfattning gällande skyddet vid obestånd”, har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna ska se till att arrangörer som är etablerade på deras territorium ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning i den mån som de relevanta tjänsterna inte fullgörs som en följd av arrangörens obestånd. Om transport av passagerare inbegrips i paketreseavtalet, ska arrangörerna även ställa säkerhet för hemtransport av resenärerna. En fortsättning på paketresan får erbjudas.

...

2. Den säkerhet som avses i punkt 1 ska vara effektiv och omfatta rimligt förutsebara kostnader. Den ska omfatta summorna av betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning för paketresor, med beaktande av längden på tidsperioden mellan erläggande av delbetalning och slutliga betalningar och fullgörandet av paketresorna, samt den uppskattade kostnaden för hemtransporter i händelse av arrangörens obestånd.

...

4. När fullgörandet av paketresan påverkas av arrangörens obestånd ska säkerheten vara tillgänglig kostnadsfritt för att säkerställa hemtransporter och, om så krävs, finansieringen av inkvartering före hemtransporten.
5. För resetjänster som inte har fullgjorts ska återbetalningar göras utan onödigt dröjsmål på resenärens begäran.”
- 12 I del A i bilaga I till nämnda direktiv, som har rubriken ”Standardinformationsformulär för paketreseavtal när det är möjligt att använda hyperlänkar”, anges innehållet i detta formulär i en textruta och där anges vidare att resenären genom att följa hyperlänken kommer att få följande information:
- ”Centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302
- ...
- Om arrangören eller, i vissa medlemsstater, återförsäljaren hamnar på obestånd kommer betalningarna att återbetalas. ...
- ...”
- 13 I del B i bilaga I till samma direktiv, som har rubriken ”Standardinformationsformulär för paketreseavtal i andra situationer än de som omfattas av del A”, anges innehållet i detta formulär i en textruta samt samma centrala rättigheter som de som anges i del A i direktivets bilaga I.

Österrikisk rätt

- 14 I 3 § Verordnung der Bundesministerin für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (förordning från den federala ministern för digitalisering och ekonomiska frågor om paketresor och sammanlänkade researrangemang), av den 28 september 2018 (BGBl. II, 260/2018), föreskrivs följande:
- ”1) De som är berättigade att tillhandahålla resetjänster ska säkerställa att till resenären återbetalas
- 1) de redan erlagda betalningarna (delbetalningar och slutliga betalningar), om resetjänsterna inte har kunnat fullgöras helt eller delvis eller när en tjänsteleverantör kräver att resenären ska betala för dem såtillvida det är en följd av att researrangören har hamnat på obestånd,
- 2) kostnader som är nödvändiga för återresan och, vid behov, kostnader för inkvartering före återresan som uppkommit till följd av arrangörens obestånd eller – i händelse av ansvar för persontransporter – på grund av att den återförsäljare som erbjuder sammanlänkade researrangemang hamnar på obestånd, och
- 3) i förekommande fall, de kostnader som är nödvändiga för att den paketresa eller det sammanlänkade researrangemang som förmedlas ska kunna fortsättas.
- ...”

- 15 I 10 § Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (Pauschalreisegesetz – PRG) (lagen om paketresor och sammanlänkade resetjänster) av den 24 april 2017 (BGBl. I, 50/2017) föreskrivs följande:

”1) Resenären kan säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början utan att ange några skäl. Om resenären säger upp paketreseavtalet enligt denna punkt får researrangören kräva att resenären betalar en skälig och motiverad ersättning. Paketreseavtalet får ange skäliga standardiserade uppsägningsavgifter på grundval av tiden mellan dagen för uppsägningen av paketresan och dagen för paketresans början samt förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Om det inte finns några standardiserade uppsägningsavgifter ska summan av ersättningen motsvara paketresans pris minus kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. Researrangören är skyldig att motivera ersättningens storlek om resenären begär det.

2) Utan hinder av ångerrätten enligt punkt 1 kan resenären säga upp paketreseavtalet före paketresans början utan att betala någon ersättning i händelse av oundvikliga eller extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet, vilka väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan eller väsentligen påverkar transporten av passagerare till resmålet. Om resenären säger upp paketreseavtalet enligt denna punkt ska vederbörande ha rätt till full återbetalning av alla betalningar som gjorts för paketresan men ska inte ha rätt till ytterligare ersättning.

...

4) Vid uppsägning av paketreseavtalet enligt de föregående punkterna ska researrangören återbetala alla betalningar som gjorts för paketresan av resenären eller för dennes räkning – när det gäller en uppsägning enligt första punkten med avdrag för uppsägningsavgiften enligt denna bestämmelse. Sådana återbetalningar ska göras till resenären utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar efter det att paketreseavtalet sagts upp.”

Belgisk rätt

Lagen om försäljning av paketresor

- 16 Enligt artikel 30 i wet betreffende de verkoop van pakketreizen, gekoppelde reisarrangementen en reisdiensten (lagen om försäljning av paketresor, sammanlänkade researrangemang och resetjänster), av den 21 november 2017 (*Belgisch Staatsblad* av den 1 december 2017, s. 106673) (nedan kallad paketreselagen), har resenären rätt att säga upp paketreseavtalet ”i händelse av oundvikliga eller extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet och som väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan, eller som väsentligen påverkar transporten av passagerare till resmålet”. I ett sådant fall ger denna artikel resenären rätt till full återbetalning av alla belopp som vederbörande har betalat till researrangören.
- 17 I artikel 54 i paketreselagen föreskrivs följande:

”Arrangörer och återförsäljare som är etablerade i Belgien ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning i den mån som de relevanta tjänsterna inte fullgörs som en följd av arrangörens obestånd. ...”

Kunglig förordning om skydd mot obestånd vid försäljning av paketresor

- 18 I artikel 3 i koninklijk besluit betreffende de bescherming tegen insolventie bij de verkoop van pakketreizen, gekoppelde reisarrangementen en reisdiensten (kunglig förordning om skydd mot obestånd vid försäljning av paketresor, sammanlänkade researrangemang och resetjänster) av den 29 maj 2018 (*Belgisch Staatsblad* av den 11 juni 2018, s. 48438) (nedan kallad den kungliga förordningen) föreskrivs följande:

”De säkerheter som avses i artiklarna 54, 55, 65 och 72 i [paketreselagen] ska ställas genom ett försäkringsavtal som ingås med ett försäkringsföretag som är auktoriserat att utföra sådana transaktioner.”

- 19 I artikel 10 i den kungliga förordningen föreskrivs följande:

”Säkerheten enligt försäkringsavtalet ska gälla för förmånstagaren från den tidpunkt då avtalet med näringsidkaren enligt artikel 2, 7°, i [paketreselagen] ingicks under försäkringsavtalets giltighetstid.”

- 20 I artikel 12.1 i den kungliga förordningen föreskrivs följande:

”I händelse av arrangörens obestånd ställs enligt försäkringsavtalet följande säkerhet:

1° En fortsättning av paketresan, om detta är möjligt.

2° Återbetalning av alla betalningar som gjordes när avtalet ingicks med näringsidkaren.

3° Återbetalning av de betalningar som gjorts för de paketresetjänster som inte kan tillhandahållas till följd av näringsidkarens obestånd.

4° Hemtransport av resenärerna, om avtalet med näringsidkaren redan har börjat fullgöras och om sådan transport anges i avtalet jämte logi i väntan på hemtransport, om så behövs.”

- 21 Genom artikel 13 första meningen i den kungliga förordningen begränsas återbetalningen till ”alla betalningar som mottagaren gjort till arrangören för paketreseavtalet, om avtalet inte har fullgjorts på grund av arrangörens obestånd, eller ... alla betalningar som gjorts för de resetjänster som inte har tillhandahållits till följd av arrangörens obestånd”.

Målen vid de nationella domstolarna och tolkningsfrågorna

Mål C-771/22

- 22 HDI Global är ett försäkringsbolag som ingick ett försäkringsavtal med researrangörsbolaget Flamenco Sprachreisen GmbH (nedan kallat Flamenco) för täckning av riskerna förenade med Flamencos obestånd, i den mening som avses i artikel 3 i förordning från den federala ministern för digitalisering och ekonomiska frågor om paketresor och sammanlänkade researrangemang.
- 23 Den 3 mars 2020 ingick XY ett avtal med Flamenco om en paketresa under perioden 3 maj–2 juni 2020 till Las Palmas de Gran Canaria (Spanien). Den 9 mars 2020 betalade XY priset för resan i dess helhet, vilket uppgick till 2 656 euro.

- 24 Den 16 mars 2020 sa XY upp avtalet, framför allt på grund av varningar utfärdade av de österrikiska och de spanska myndigheterna efter spridningen av covid-19. Flamenco bestred inte denna uppsägning, men återbetalade inte priset för resan till XY.
- 25 Efter ett insolvensförfarande försatte Landesgericht Linz (Regionala domstolen i Linz, Österrike) den 9 juni 2022 Flamenco i konkurs.
- 26 XY överlät sitt anspråk mot Flamenco, motsvarande återbetalningen av priset för hans paketresa, till federala arbetskammaren. Efter denna överlåtelse begärde federala arbetskammaren återbetalning från HDI Global i egenskap av försäkringsgivare för risken för Flamencos insolvens. HDI Global bestred betalningsansvar återbetalningen med motiveringen att bolaget endast täckte den risk för att paketresan inte skulle genomföras som var förenad med obeståndet.
- 27 Efter att HDI Global vägrat att genomföra återbetalningen väckte federala arbetskammaren talan mot HDI Global vid Bezirksgericht für Handelsachen Wien (Wiens distriktsdomstol för handelsmål, Österrike), som är hänskjutande domstol i målet vid EU-domstolen.
- 28 Den hänskjutande domstolen anser för det första att det, för att avgöra det nationella målet, är viktigt att få klarhet i huruvida en resenärs rätt till återbetalning till följd av uppsägning av ett paketreseavtal täcks av säkerheten vid researrangörens obestånd, när resenären säger upp avtalet innan researrangören hamnar på obestånd. Enligt den hänskjutande domstolen ska det särskilt fastställas huruvida det krävs ett orsakssamband mellan obeståndet och den omständigheten att den aktuella resetjänsten inte har fullgjorts eller har fullgjorts på ett otillfredsställande sätt.
- 29 Den hänskjutande domstolen menar att ordalydelsen i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302, mot bakgrund av orden ”i den mån” och ”som en följd av”, tyder på att ett sådant orsakssamband krävs. Ett sådant krav skulle innebära att de återbetalningar som en resenär har rätt till, till följd av en uppsägning av paketreseavtalet som föregår den berörda researrangörens obestånd, inte omfattas av den säkerhet vid obestånd som föreskrivs i denna bestämmelse.
- 30 En sådan tolkning av bestämmelsen i artikel 17.1 motsägs emellertid av skäl 39 i direktiv 2015/2302, eftersom det däri anges att medlemsstaterna ska se till dels att resenärer som köper ett resepaket ”skyddas fullt ut” i händelse av researrangörens obestånd, dels att researrangören ställer säkerhet för återbetalning i händelse av obestånd av ”alla betalningar som gjorts” av resenärer och för deras hemtransport. Det synsätt som återspeglas i detta skäl stöds dessutom av den höga konsumentskyddsnivå som eftersträvas i unionen enligt artikel 114.3 FEUF, artikel 169 FEUF och artikel 38 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.
- 31 Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att frågan om omfattningen av skyddet vid researrangörens obestånd har diskuterats med medlemsstaterna i samband med diskussioner med Europeiska kommissionen, varvid kommissionen har angett dels att unionslagstiftarens avsikt, när den gav artikel 17 i direktiv 2015/2302 en annan lydelse än den som återfinns i artikel 7 i direktiv 90/314, inte var att begränsa den säkerhet som resenärerna har i händelse av researrangörens obestånd, dels att varje säkerhet, enligt ordalydelsen i artikel 17, uttryckligen är undantagen när reseavtalet har upphört att gälla innan obeståndet inträffar. Den hänskjutande domstolen har också erinrat om att EU-domstolen i sin rättspraxis avseende artikel 7 i direktiv 90/314 har slagit fast att säkerheten för återbetalning, i händelse av researrangörens obestånd, av de medel som resenären betalat ställs oberoende av orsakerna till obeståndet (se, för

ett liknande resonemang, dom av den 14 maj 1998, Verein für Konsumenteninformation, C-364/96, EU:C:1998:226, dom av den 15 juni 1999, Rechberger m.fl., C-140/97, EU:C:1999:306, och dom av den 16 februari 2012, Blödel-Pawlik, C-134/11, EU:C:2012:98).

- 32 För det andra vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida en resenär som säger upp sitt paketreseavtal med researrangören på grund av extraordinära omständigheter före den dag då insolvensförfarandet mot researrangören inleds, men då detta förfarande äger rum under den period då den aktuella resan var avsedd att genomföras, har rätt till återbetalning av de betalningar som vederbörande har gjort till researrangören, med stöd av det skydd som ges i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302. Den hänskjutande domstolen anser att det, med hänsyn till det konsumentskyddssyfte som eftersträvas med unionsrätten, inte vore rimligt att anse att en resenär har rätt att skyddas vid researrangörens obestånd när resenären har påbörjat sin paketresa, men inte när vederbörande i enlighet med sin rätt därtill har sagt upp reseavtalet.
- 33 För det tredje vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida resenärens rätt till återbetalning omfattas av den säkerhet vid obestånd som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302, när det finns ett indirekt samband mellan resenärens uppsägning av ett paketreseavtal och researrangörens obestånd på grund av att båda har sitt ursprung i samma extraordinära omständighet, såsom i förevarande fall covid-19-pandemin. Den hänskjutande domstolen har i detta avseende hänvisat till det argument som framförts av federala arbetskammaren att om artikel 17.1 ska tolkas så, att denna säkerhet inte är tillämplig när researrangörens obestånd är en följd av samma extraordinära omständighet som den som föranledde resenärens uppsägning av paketreseavtalet, skulle det ligga i resenärens intresse att inte utöva sin uppsägningsrätt och att invänta att researrangören hamnar på obestånd. Ett sådant synsätt skulle minska värdet av den uppsägningsrätt som tillerkänns konsumenterna enligt artikel 12 i direktivet.
- 34 Mot denna bakgrund beslutade Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Wiens distriktsdomstol för handelsmål) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:
- ”1) Ska artikel 17 i [direktiv 2015/2302] tolkas så, att betalningar som en resenär har erlagt till en researrangör innan resan påbörjades endast omfattas av ställd säkerhet om skälet till att resan inte äger rum är att researrangören hamnar på obestånd, eller omfattar ställd säkerhet även de betalningar som resenären erlade till researrangören innan insolvensförfarandet inleddes, när resenären säger upp reseavtalet före obeståndets inträffande, med anledning av extraordinära omständigheter, i den mening som avses i artikel 12 i direktiv 2015/2302?
 - 2) Ska artikel 17 i [direktiv 2015/2302] tolkas så, att betalningar som en resenär har erlagt till en researrangör innan resan påbörjades omfattas av ställd säkerhet om resenären säger upp reseavtalet före obeståndets inträffande, med anledning av extraordinära omständigheter, i den mening som avses i artikel 12 i direktiv 2015/2302, även om obeståndet inträffade under den avtalade reseperioden?
 - 3) Ska artikel 17 i [direktiv 2015/2302] tolkas så, att betalningar som en resenär har erlagt till en researrangör innan resan påbörjades omfattas av ställd säkerhet om resenären säger upp reseavtalet före obeståndets inträffande, med anledning av extraordinära omständigheter, i den mening som avses i artikel 12 i direktiv 2015/2302, och researrangörens obestånd var en följd av samma extraordinära omständigheter?”

Mål C-45/23

- 35 Den 13 november 2019 köpte A, B, C och D via en återförsäljare, Selectair Inter-Sun Reizen, en paketresa av en researrangör, Exclusive Destinations, från Bryssel (Belgien) till Punta Cana (Dominikanska republiken) för perioden 21–29 mars 2020, till ett pris av 36 832 euro.
- 36 På grund av spridningen av covid-19-pandemin sköts resan upp till perioden mellan den 21 och den 30 november 2020. Priset för resan fastställdes då till 46 428 euro.
- 37 Den 20 oktober 2020 sade A, B, C och D upp sitt reseavtal på grund av att covid-19-pandemin höll i sig, och begärde återbetalning från Exclusive Destinations med det belopp på 36 832 euro som de hade betalat för resan.
- 38 Den 8 december 2020 beslutade Ondernemingsrechtbank Gent (Handelsdomstolen i Gent, Belgien) att Exclusive Destinations skulle försättas i konkurs. Den 9 december 2020 återbetalade Selectair Inter-Sun Reizen A och C ett belopp om 4 151 euro som ännu inte hade betalats till Exclusive Destinations.
- 39 Den 22 januari 2021 begärde A, B, C och D att MS Amlin Insurance, som försäkrade Exclusive Destinations vid obestånd, skulle återbetala de belopp som de hade betalat till Exclusive Destinations och som de inte fått återbetalda.
- 40 MS Amlin Insurance vägrade att göra denna återbetalning med motiveringen att bolaget endast täckte risken för att resetjänsterna inte genomfördes på grund av att Exclusive Destinations var på obestånd. Den bristande fullgörelsen av A:s, B:s, C:s och D:s resa berodde emellertid på att de hade sagt upp sitt reseavtal och inte på att Exclusive Destinations var på obestånd.
- 41 Till följd av detta beslut väckte A, B, C och D talan vid Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Nederländskspråkiga handelsdomstolen i Bryssel, Belgien), som är hänskjutande domstol i målet vid EU-domstolen, och yrkade att MS Amlin Insurance skulle förpliktas att betala 32 681 euro jämte ränta från och med den 22 januari 2021.
- 42 Den hänskjutande domstolen menar att den säkerhet som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 endast är obligatorisk i den mån som de relevanta resetjänsterna inte fullgörs som en följd av researrangörens obestånd. Denna säkerhet borde därför inte omfatta andra orsaker till bristande fullgörelse, såsom resenärens uppsägning av paketreseavtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet som väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan. Varken paketreselagen eller den kungliga förordningen innehåller något mer omfattande skydd för resenären i detta avseende. Den hänskjutande domstolen har härav dragit slutsatsen att när researrangören, såsom i förevarande fall, försätts i konkurs efter det att resenärerna har sagt upp sitt paketreseavtal på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter, men innan resenärerna har fått åter de belopp som de betalat för resan, omfattas resenärerna inte av den säkerhet som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302.
- 43 Den hänskjutande domstolen är emellertid osäker på omfattningen av det skydd som ges genom sistnämnda bestämmelse.

- 44 För det första vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida den omständigheten att den säkerhet som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 inte är tillämplig på resenärer som har rätt till återbetalning av de belopp som betalats till följd av uppsägningen av paketreseavtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter när researrangören försatts i konkurs efter uppsägningen, men före återbetalningen av erlagda betalningar, gör det möjligt att på ett lämpligt sätt skydda konsumenterna i enlighet med direktivets allmänna syfte. Den hänskjutande domstolen har i detta avseende erinrat om att detta syfte är att bidra till att uppnå en hög konsumentskyddsnivå, såsom anges i skäl 3 i direktivet, där det hänvisas till artikel 169 FEUF. I skäl 39 i samma direktiv anges dessutom att resenärer som köper ett resepaket ska skyddas fullt ut mot researrangörens obestånd och att den säkerhet vid obestånd som researrangörerna ska ställa ska omfatta återbetalning av alla betalningar som resenärerna har gjort. Den hänskjutande domstolen har även understrukit att konsumentskyddet vid researrangörernas obestånd enligt direktiv 90/314 omfattade samtliga belopp som konsumenterna hade betalat.
- 45 För det andra vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida inte det skydd mot obestånd som föreskrivs i direktiv 2015/2302 medför särbehandling. Enligt den hänskjutande domstolen lider såväl resenärer som inte kan påbörja sin resa på grund av researrangörens obestånd, som den som till följd av en uppsägning inte kan erhålla återbetalning på grund av obeståndet, en ekonomisk förlust på grund av att de båda har betalat priset för resan före fullgörandet av det aktuella paketreseavtalet. Enligt ordalydelsen i artikel 17 i direktivet omfattas emellertid endast den första resenärens förlust av skyddet vid researrangörens obestånd. Den hänskjutande domstolen vill därför få klarhet i huruvida det kan anses finnas godtagbara skäl för att de behandlas olika i detta avseende.
- 46 Mot denna bakgrund beslutade Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Nederländskspråkiga handelsdomstolen i Bryssel) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 17.1 i [direktiv 2015/2302] tolkas så, att den obligatoriska säkerhet som föreskrivs i denna bestämmelse även gäller för återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning, när resenärerna säger upp paketreseavtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter, i den mening som avses i artikel 12.2 i samma direktiv, och researrangören försatts i konkurs efter det att paketreseavtalet av ovannämnda skäl upphört att gälla, men innan dessa belopp faktiskt har återbetalats till resenären, vilket innebär att resenären lider en ekonomisk förlust och följaktligen bär en ekonomisk risk om researrangören försatts i konkurs?”

Förfarandet vid domstolen

- 47 Genom beslut av domstolen den 24 oktober 2023 förenades målen C-771/22 och C-45/23 med avseende på den muntliga delen av förfarandet samt domen.

Huruvida begäran om förhandsavgörande i mål C-771/22 kan tas upp till prövning

- 48 HDI Global anser att tolkningen av artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 inte är avgörande för att avgöra tvisten i det nationella mål som gett upphov till mål C-771/22. Endast innehållet i det försäkringsavtal som HDI Global ingick med Flamenco är därvid avgörande. Enligt HDI Global syftar begäran om förhandsavgörande i detta mål således till att klargöra allmänna eller hypotetiska frågor, vilket förfarandet för förhandsavgörande inte får användas till.

- 49 EU-domstolen erinrar i detta avseende om att det, inom ramen för det samarbete mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna som har införts genom artikel 267 FEUF, ankommer uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten (dom av den 22 februari 2024, *Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid m.fl.*, C-59/22, C-110/22 och C-159/22, EU:C:2024:149, punkt 43 och där angiven rättspraxis).
- 50 Härav följer att frågor som rör unionsrätten presumeras vara relevanta. En tolkningsfråga från en nationell domstol kan emellertid avvisas av EU-domstolen om det är uppenbart att frågan är hypotetisk (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 februari 2024, *Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid m.fl.*, C-59/22, C-110/22 och C-159/22, EU:C:2024:149, punkt 44 och där angiven rättspraxis).
- 51 I förevarande fall framgår det emellertid inte att de frågor som den hänskjutande domstolen har ställt i mål C-771/22 är hypotetiska mot bakgrund av det nationella målet. Det nationella målet avser nämligen omfattningen av det skydd som ska ges resenärer när paketresearrangören hamnar på obestånd. I artikel 17 i direktiv 2015/2302 definieras det skydd för resenärer vid paketresearrangörers obestånd som medlemsstaterna ska införa.
- 52 Härav följer att begäran om förhandsavgörande i mål C-771/22 kan tas upp till prövning.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första tolkningsfrågan i mål C-771/22 och den enda tolkningsfrågan i mål C-45/23

- 53 De hänskjutande domstolarna har ställt den första frågan i mål C-771/22 och den enda frågan i mål C-45/23, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 ska tolkas så, att den säkerhet som resenärer har vid paketresearrangörens obestånd är tillämplig när en resenär säger upp sitt paketreseavtal på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter med tillämpning av artikel 12.2 i detta direktiv, när researrangören efter uppsägningen hamnar på obestånd och resenären inte före obeståndets inträffande har erhållit full återbetalning av alla gjorda betalningar, något som vederbörande har rätt till enligt sistnämnda bestämmelse.
- 54 EU-domstolen påpekar inledningsvis att artikel 12.2 i direktiv 2015/2302 ger resenären rätt till full återbetalning av alla betalningar som erlagts för paketresan, när resenären säger upp sitt paketreseavtal före paketresans början på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter som inträffar på resmålet eller i dess omedelbara närhet och som väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan, eller som väsentligen påverkar transporten av passagerare till resmålet. När resenären utövar denna rätt är dessutom researrangören enligt artikel 12.4 i direktivet skyldig att genomföra återbetalningen utan onödigt dröjsmål och i vilket fall som helst högst 14 dagar efter det att paketreseavtalet sagts upp.

- 55 I förevarande fall är det ostridigt att de resenärer som väckt talan vid de nationella domstolarna kunde säga upp sitt paketreseavtal med stöd av artikel 12.2 i direktiv 2015/2302 på grund av covid-19-pandemins utbrott och ihållighet. Dessa resenärer hade därför rätt att erhålla full återbetalning av de belopp som de hade betalat till de berörda researrangörerna senast 14 dagar efter uppsägningen av deras paketreseavtal. Trots denna rätt erhöll de inte någon återbetalning, eftersom researrangörerna hade hamnat på obestånd och deras försäkringsgivare inte hade för avsikt att ge täckning, eftersom de inte ansåg sig skyldiga att göra det med hänsyn till den tillämpliga nationella lagstiftning genom vilken artikel 17.1 i direktivet införlivades med nationell rätt.
- 56 Vad gäller tolkningen av nyssnämnda bestämmelse framgår det av fast rättspraxis att inte bara lydelsen ska beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i, samt, i förekommande fall, dess tillkomsthistoria (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 januari 2023, FTI Touristik (Paketresa till Kanarieöarna), C-396/21, EU:C:2023:10, punkt 19 och där angiven rättspraxis). När innebörden av en unionsbestämmelse otvetydigt framgår av själva lydelsen i bestämmelsen kan EU-domstolen emellertid inte avvika från denna innebörd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 januari 2022, VYSOČINA WIND, C-181/20, EU:C:2022:51, punkt 39).
- 57 När det gäller lydelsen i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 anges det i den bestämmelsen att medlemsstaterna ska se till att paketresearrangörer som är etablerade på deras territorium ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning i den mån som de relevanta tjänsterna inte fullgörs som en följd av dessa researrangörers obestånd.
- 58 Uttrycket ”relevanta tjänster” skulle visserligen kunna förstås på så sätt att det avser ”resetjänster”, i den mening som avses i artikel 3 led 1 i direktiv 2015/2302, vilket skulle innebära att det skydd vid en researrangörs obestånd som varje medlemsstat ska införa endast omfattar situationer där de resetjänster som anges i paketreseavtalet inte har fullgjorts på grund av arrangörens obestånd. Enligt denna tolkning måste det således finnas ett orsakssamband mellan det bristande fullgörandet av dessa resetjänster och researrangörens obestånd för att resenären ska kunna omfattas av den säkerhet vid arrangörens obestånd som föreskrivs i artikel 17 i direktivet.
- 59 Såsom flera av parterna i målet vid EU-domstolen har påpekat står det i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302, till skillnad från i många andra bestämmelser i direktivet, emellertid inte ”resetjänster”, utan ”relevanta tjänster”. Sistnämnda uttryck kan förstås så, att det har en större räckvidd än det förstnämnda; det omfattar andra tjänster som researrangörerna tillhandahåller, såsom återbetalningar till resenärer till följd av uppsägning av deras paketreseavtal.
- 60 Innebörden av artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 framgår således inte entydigt av dess lydelse. EU-domstolen ska därför, i enlighet med den rättspraxis som det erinrats om i punkt 56 ovan, undersöka det sammanhang i vilket denna bestämmelse ingår, de mål som eftersträvas med direktivet och, eventuellt, direktivets tillkomsthistoria.
- 61 Vad för det första gäller det sammanhang i vilket artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 ingår preciseras det i artikel 17.4 i direktivet att säkerheten ska vara tillgänglig kostnadsfritt för att säkerställa resenärens hemtransport och, om så krävs, för att finansiera inkvartering före hemtransporten när fullgörandet av paketresan påverkas av researrangörens obestånd.
- 62 I artikel 17.5 i direktivet föreskrivs att för resetjänster som inte har fullgjorts ska återbetalningar göras utan onödigt dröjsmål på resenärens begäran.

- 63 Med hänsyn till nämnda bestämmelsers lydelse, och särskilt orden ”när fullgörandet av paketresan påverkas av arrangörens obestånd” och ”resetjänster som inte har fullgjorts” i artikel 17.4 respektive 17.5 i direktiv 2015/2302, kan de ge stöd för en tolkning av artikel 17.1 i direktivet enligt vilken begreppet ”relevanta tjänster” endast omfattar resetjänster, så att den säkerhet som föreskrivs i denna artikel endast är tillämplig när det finns ett orsakssamband mellan det bristande fullgörandet av tjänsterna och researrangörens obestånd.
- 64 Vidare föreskrivs i artikel 17.2 i direktiv 2015/2302 att den säkerhet som avses i punkt 1 i denna artikel ska vara effektiv och omfatta rimligt förutsebara kostnader. Denna säkerhet ska således omfatta summorna av betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning för paketresor, med beaktande av längden på tidsperioden mellan erläggande av delbetalning och slutliga betalningar och fullgörandet av paketresorna, samt den uppskattade kostnaden för hemtransporter i händelse av researrangörens obestånd.
- 65 När det gäller kravet i denna bestämmelse på att säkerheten vid researrangörens obestånd ska vara effektiv anges i skäl 39 i direktiv 2015/2302 att för att skyddet vid researrangörens obestånd ska vara effektivt ska skyddet göras tillgängligt så snart resetjänsterna, till följd av arrangörens likviditetsproblem, inte fullgörs, inte kommer att fullgöras eller kommer att fullgöras endast delvis eller när tjänsteleverantörerna kräver att resenärerna ska betala för dessa tjänster, vilket skulle kunna leda till slutsatsen att artikel 17.2 i direktivet, jämförd med nämnda delar av direktivets skäl 39, även kan ge stöd för den tolkning som avses i punkt 58 ovan.
- 66 I skäl 39 anges emellertid även att medlemsstaterna ska se till att resenärer som köper en paketresa ”skyddas fullt ut” vid researrangörens obestånd och att den säkerhet som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 följaktligen, i händelse av ett sådant obestånd, omfattar återbetalning av ”alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning”.
- 67 Dessutom anges det i skäl 40 i direktivet att kravet på att säkerheten vid researrangörens obestånd ska vara effektiv kräver att skyddet vid obestånd täcker ”förutsebara betalningsbelopp som berörs av [researrangörens] obestånd”, vilket innebär att den säkerhet som ger detta skydd generellt sett ska täcka en tillräckligt stor procentandel av arrangörens omsättning. Enligt detta skäl är det endast extremt små risker, såsom att flera av de största researrangörerna hamnar på obestånd samtidigt, som inte behöver beaktas. Sådana risker har emellertid inget samband med orsaken till researrangörens återbetalningsskyldighet, oavsett om det rör sig om bristande fullgörande av reseavtalet eller om en uppsägning av detsamma innan paketresan påbörjas.
- 68 Varje återbetalning som researrangören måste göra till följd av att paketreseavtalet sägs upp av researrangören eller av resenären, bland annat med stöd av artikel 12.2 i direktiv 2015/2302, är ett förutsebart belopp som kan beröras av researrangörens obestånd, i den mening som avses i skäl 40 i direktivet. Denna återbetalning avser betalningar som resenären har gjort till följd av ingåendet av ett paketreseavtal som enligt artikel 17.2 i direktivet i princip omfattas av den säkerhet som avses i punkt 1 i denna artikel.
- 69 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 89 i sitt förslag till avgörande skulle resenärens rätt till full återbetalning av alla betalningar som gjorts för det fall paketreseavtalet sägs upp på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter, vilken föreskrivs i artikel 12.2 i direktiv 2015/2302, förlora sin ändamålsenliga verkan om artikel 17.1 i direktivet tolkades så, att säkerheten vid obestånd inte omfattar motsvarande återbetalningskrav när researrangören

hamnar på obestånd efter uppsägningen. Denna bedömning gäller även för andra återbetalningar som resenären har rätt till efter det att resenären själv eller arrangören har sagt upp paketreseavtalet och som avses i artikel 11.5 och artikel 12 i direktivet.

- 70 Den omständigheten att den säkerhet som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 inte är tillämplig på återbetalningskrav när resenären säger upp sitt paketreseavtal kan dessutom avhålla resenären från att utöva sin uppsägningsrätt enligt direktivet i vissa situationer.
- 71 Artikel 17.2 i direktiv 2015/2302, jämförd med de delar av direktivets skäl 39 som avses i punkt 66 ovan och med skäl 40 i samma direktiv, kan således tala för att punkt 1 i denna artikel ska tolkas så, att denna säkerhet är tillämplig på alla återbetalningar som researrangören är skyldig resenären när paketreseavtalet har sagts upp, i något av de fall som avses i direktivet, innan arrangören hamnade på obestånd.
- 72 Domstolen påpekar slutligen att researrangören, enligt artikel 5, som hänvisar till delarna A och B i bilaga I till direktiv 2015/2302, är skyldig att, innan resenären blir bunden av ett paketreseavtal, informera denne om de centrala rättigheterna enligt detta direktiv och särskilt att "[o]m arrangören ... hamnar på obestånd kommer betalningarna att återbetalas", utan att någon som helst begränsning av rätten till återbetalning vid researrangörens obestånd nämns.
- 73 De sistnämnda bestämmelserna ger även stöd för en tolkning av räckvidden av den säkerhet som enligt artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 tillkommer resenärer i händelse av researrangörens obestånd, enligt vilken denna säkerhet innefattar återbetalningar som arrangören är skyldig resenären till följd av att paketreseavtalet sägs upp i någon av de situationer som avses i direktivet. En tolkning av den sistnämnda bestämmelsen som begränsar räckvidden till att endast omfatta återbetalningar som har samband med att resetjänsterna inte fullgörs på grund av researrangörens obestånd, skulle nämligen innebära att nämnda artikel 5 vilseleder resenären vad gäller vederbörandes rätt till återbetalning i händelse av sådant obestånd.
- 74 Vad för det andra gäller syftet med direktiv 2015/2302 framgår det av artikel 1 i direktivet, jämförd med skälen 1–3 i samma direktiv, att det syftar såväl till att undanröja oklarheter, att fylla luckor i lagstiftningen och anpassa omfattningen av det skydd som resenärerna ges genom direktiv 90/314 så att hänsyn tas till utvecklingen på marknaden, som till att bidra till att uppnå en sådan hög konsumentskyddsnivå som krävs enligt artikel 169 FEUF. Direktiv 2015/2302 bidrar således till att säkerställa en hög konsumentskyddsnivå i unionens paketresepolitik, i enlighet med artikel 38 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.
- 75 En tolkning av artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 som innebär att säkerheten vid researrangörens obestånd inte omfattar de återbetalningar som resenären är berättigad till efter en uppsägning av kontraktet som, i någon av de situationer som avses i direktivet, har gjorts innan obeståndet inträffade, skulle emellertid minska skyddet för resenärerna i förhållande till det skydd som de hade enligt direktiv 90/314.
- 76 Enligt artikel 7 i direktiv 90/314 skulle researrangörerna ha tillräcklig säkerhet för att i händelse av obestånd säkerställa återbetalning av de belopp som konsumenten betalat. Domstolen har slagit fast att denna artikel syftar till att ge ett fullständigt skydd åt de i denna bestämmelse nämnda konsumenternas rättigheter och följaktligen att skydda dessa mot samtliga de risker som anges i artikeln och som följer av researrangörens obestånd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 juni 1999, Rechberger m.fl., C-140/97, EU:C:1999:306, punkt 61). Det grundläggande syftet med nämnda artikel var således att säkerställa återbetalning av de belopp som resenären betalat i

händelse av researrangörens obestånd, utan att denna säkerhet var förenad med något särskilt villkor avseende orsakerna till researrangörens obestånd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 februari 2012, Blödel-Pawlik, C-134/11, EU:C:2012:98, punkterna 20 och 21).

- 77 Ovanstående bedömning påverkas inte av den omständigheten att det i direktiv 90/314 inte föreskrivs någon rätt för resenären att säga upp paketreseavtalet och att få full återbetalning av erlagda betalningar motsvarande den rätt som resenären nu har enligt artikel 12.2 i direktiv 2015/2302.
- 78 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 82 i sitt förslag till avgörande föreskrevs nämligen redan i direktiv 90/314 en uppsägningsrätt med rätt till återbetalning av resenärens betalningar i de fall som nu regleras i direktiv 2015/2302. Resenärens rätt enligt artikel 11.5 i direktiv 2015/2302 att säga upp sitt paketreseavtal och att erhålla återbetalning av alla belopp som vederbörande betalat enligt detta avtal när researrangören är tvungen att väsentligt ändra avtalet motsvarar således den rätt som föreskrevs i artikel 4.6 i direktiv 90/314.
- 79 Om artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 tolkades så, att den begränsar säkerheten vid researrangörens obestånd till återbetalning till resenärer på grund av att en paketresa inte har fullgjorts till följd av obeståndet, skulle denna säkerhet följaktligen utesluta all återbetalning till resenären till följd av en uppsägning som gjordes före obeståndets inträffande, inbegripet återbetalning till resenären enligt artikel 11.5 i direktivet, vilket skulle innebära en sänkning av den konsumentskyddsnivå som säkerställdes genom direktiv 90/314.
- 80 Vad för det tredje gäller tillkomsten av direktiv 2015/2302 kan den exakta räckvidden av dess artikel 17.1 inte utläsas av förarbetena till direktivet. Såsom generaladvokaten har angett i punkterna 62–83 i sitt förslag till avgörande framgår inte unionslagstiftarens avsikt vad gäller tillämpningsområdet för det skydd vid researrangörens obestånd som avses i artikel 17.1 i direktivet klart av dessa förarbeten. Kommissionen har av direktivets tillkomsthistoria dragit slutsatsen att unionslagstiftaren, genom att anta denna bestämmelse, hade för avsikt att avvika från den tidigare skyddsnivån för resenärer vid researrangörens obestånd och att från säkerheten vid detta obestånd undanta sådana återbetalningskrav från resenärer som uppkommit före obeståndets inträffande. Europaparlamentet har å sin sida hävdats att det framgår av denna tillkomsthistoria att lagstiftaren hade för avsikt att bibehålla den tidigare skyddsnivån för resenärer vid nämnda obestånd, så att säkerheten vid obeståndet skulle omfatta resenärernas återbetalningskrav som uppkommit före obeståndets inträffande. Europeiska unionens råd har inte redogjort för unionslagstiftarens avsikt vid antagandet av artikel 17.1 i direktiv 2015/2302.
- 81 Av det ovan anförda följer att ordalydelsen i artikel 17.1 i direktiv 2015/2302, och vissa delar av det sammanhang i vilket denna bestämmelse ingår, kan tala för en tolkning som innebär att återbetalningskrav som uppkommit till följd av en uppsägning av paketreseavtalet, i någon av de situationer som avses i direktivet, innan researrangören hamnade på obestånd, undantas från bestämmelsens tillämpningsområde. Andra delar av nyssnämnda bestämmelsens sammanhang och syftet med direktivet talar emellertid tvärtom för en tolkning som innebär att sådana återbetalningskrav omfattas av tillämpningsområdet.
- 82 När en bestämmelse i unionens sekundärrätt kan tolkas på flera sätt, ska en tolkning som gör den aktuella bestämmelsen förenlig med primärrätten ges företräde framför en tolkning som gör bestämmelsen oförenlig med primärrätten. Enligt en allmän tolkningsprincip ska en unionsrättsakt så långt det är möjligt tolkas på ett sätt som inte påverkar dess giltighet och som står i överensstämmelse med primärrätten i dess helhet, inbegripet med principen om

- likabehandling (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 november 2009, *Sturgeon m.fl.*, C-402/07 och C-432/07, EU:C:2009:716, punkterna 47 och 48, och dom av den 16 november 2023, *Ligue des droits humains* (Tillsynsmyndighetens kontroll av behandlingen av personuppgifter), C-333/22, EU:C:2023:874, punkt 57 och där angiven rättspraxis). Just denna princip har anförts av den hänskjutande domstolen i mål C-45/23, såsom har påpekats i punkt 45 ovan.
- 83 Principen om likabehandling, som är en allmän princip i unionsrätten, innebär att lika situationer inte får behandlas olika och att olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling (se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 november 2023, *MG/EIB*, C-173/22 P, EU:C:2023:932, punkt 45 och där angiven rättspraxis).
- 84 Såsom framgår av domstolens praxis ska bedömningen av huruvida situationerna är jämförbara, i syfte att bedöma huruvida nämnda allmänna princip har iakttagits, göras mot bakgrund av det mål som eftersträvas med den rättsakt i vilken bestämmelsen i fråga ingår (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 november 2009, *Sturgeon m.fl.*, C-402/07 och C-432/07, EU:C:2009:716, punkt 49).
- 85 Såsom angetts i punkt 74 ovan syftar direktiv 2015/2302 till att uppnå en hög konsumentskyddsnivå. Artikel 17 i direktivet bidrar till att uppnå detta mål genom att den syftar till att skydda resenären från den ekonomiska risk som researrangörens obestånd innebär. Med hänsyn till att resenären helt eller delvis betalar priset för sin paketresa innan vederbörande kan ta del av researrangörens resetjänster, riskerar resenären nämligen att förlora motsvarande belopp om researrangören senare hamnar på obestånd.
- 86 Mot bakgrund av detta mål måste referenspunkten – för att jämföra situationen för en resenär som, efter att ha betalat hela eller en del av priset för sin paketresa, har sagt upp sitt paketreseavtal i någon av de situationer som avses i direktivet, men som inte har fått återbetalning på grund av att researrangören har hamnat på obestånd efter denna uppsägning, och situationen för en resenär vars paketresa inte har fullgjorts och som inte har fått återbetalning på grund av arrangörens obestånd – vara den risk för ekonomisk förlust som den berörda resenären löper.
- 87 Mot bakgrund av denna referenspunkt är situationen för de två ovannämnda resenärerna jämförbar. I båda fallen löper resenären nämligen en ekonomisk risk att på grund av researrangörens obestånd inte kunna få återbetalning av de belopp som vederbörande har betalat till arrangören, trots att resenären har rätt till återbetalning enligt direktiv 2015/2302.
- 88 Enligt principen om likabehandling ska följaktligen såväl den resenär vars paketresa inte kan fullgöras på grund av researrangörens obestånd, som den resenär som har sagt upp sitt paketreseavtal med tillämpning av bland annat artikel 12.2 i direktiv 2015/2302, åtnjuta den säkerhet vid researrangörens obestånd som föreskrivs i artikel 17.1 i direktivet, vad gäller återbetalningar till dem, såvida det inte finns sakliga skäl för att dessa två kategorier av resenärer behandlas olika.
- 89 Vad gäller den sistnämnda aspekten förefaller det inte finnas någon omständighet som kan utgöra skäl för en skillnad i behandling mellan nämnda kategorier av resenärer. Vad särskilt gäller möjligheten att undanta extremt små risker från tillämpningsområdet för skyddet vid researrangörens obestånd, vilken har framhållits av vissa parter vid EU-domstolen på grundval av skäl 40 i direktiv 2015/2302, framgår det inte av handlingarna att något sådant undantag har

föreskrivits i de nationella lagstiftningarna eller i de försäkringsavtal som är aktuella i de nationella målen. Ett sådant eventuellt undantag skulle hursomhelst inte kunna utgöra grund för en sådan skillnad i behandling. Såsom anges i skäl 40 avser direktivet nämligen sådana risker som att flera av de största researrangörerna hamnar på obestånd samtidigt. Det saknar samband med frågan huruvida resenärens återbetalningskrav, som påverkas av researrangörens obestånd, har sitt ursprung i att paketresan inte fullgörs eller i att resenären utövar sin rätt att säga upp paketreseavtalet i någon av de situationer som avses i direktivet.

- 90 Mot bakgrund av den rättspraxis som det hänvisas till i punkt 82 ovan och av principen om likabehandling ska artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 tolkas så, att säkerheten vid researrangörernas obestånd omfattar resenärens återbetalningskrav som uppkommit till följd av uppsägning av deras paketreseavtal, i någon av de situationer som avses i detta direktiv, innan researrangören hamnar på obestånd.
- 91 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan i mål C-771/22 och den enda frågan i mål C-45/23 besvaras på följande sätt. Artikel 17.1 i direktiv 2015/2302 ska tolkas så, att den säkerhet som resenärer har vid paketresearrangörens obestånd är tillämplig när en resenär säger upp sitt paketreseavtal på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter med tillämpning av artikel 12.2 i detta direktiv, när researrangören efter uppsägningen hamnar på obestånd och resenären inte före obeståndets inträffande har erhållit full återbetalning av alla gjorda betalningar, något som vederbörande har rätt till enligt sistnämnda bestämmelse.

Den andra och den tredje frågan i mål C-771/22

- 92 Mot bakgrund av svaret på den första frågan i mål C-771/22 saknas anledning att besvara den andra och den tredje frågan i det målet.

Rättegångskostnader

- 93 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i de nationella målen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på de hänskjutande domstolarna att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

Artikel 17.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG,

ska tolkas så,

att den säkerhet som resenärer har vid paketresearrangörens obestånd är tillämplig när en resenär säger upp sitt paketreseavtal på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter med tillämpning av artikel 12.2 i detta direktiv, när researrangören efter uppsägningen hamnar på obestånd och resenären inte före obeståndets inträffande har erhållit full återbetalning av alla gjorda betalningar, något som vederbörande har rätt till enligt sistnämnda bestämmelse.

Underskrifter